

VÄINÄMÖINEN

V. VÄINÄMÖINEN

36.

Edellä sanottiin, että Suomen kansa on Väinämöisen syntymätarussa kuvannut omia suuruusunelmiaan, tuonut esille uskonsa jumalalliseen alkuperäänsä. Tämä on Väinämöismyytin n.s. kansallisgeneettinen avain, jonka vanhojen sankaritarujen avaimen meidän päivinämme on löytänyt omia tieteellisiä tutkimusteitään pitkin psykoanalyttinen sielutiede. Se avain tekee Väinämöisen persoonasta varsinaisen mytologisen käsitteen eli jumalallisen aatteen symbolin. „Kalevalan avaimessa” olen sen lisäksi viitannut useampiin avaimiin. Eräs niistä on se, jonka mukaan Väinämöinen on kansallishaltiamme nimenä. Suomen kansa on siis Väinämöisessä tahtonut kuvata sitä elävää jumalolentoa, joka kansan suojelusenkelinä johtaa sen historiaa. Että näet on tehtävä ero suomalaisuuden aatteen eli suomalaisen kansansielun sisimmän jumalallisen hengen ja tämän aatteen ihanteellisen personoituman eli sen enkeliolennon välillä, jota kansallishaltiaksi nimitämme, se lienee edellisestä käynyt selville.

Mutta Väinämöistä pidetään myös elävänä sankarina, ihmisenä, joka ennen muinoin tietäjänä, hierofanttina vaikutti Suomen heimon keskuudessa. Nykyaikainen virallinen tiede ei mielellään muita avaimia tunnustaisikaan. Tämä tuntuu tietysti luonnolliselta materialistisen järjen kannalta, joka ei näe eikä tunnusta muuta todellisuutta kuin fyysillisen. Että muinaisajan sadut ja tarut, esim. Kalevala, sisältävät enimmäkseen yliluonnollisia asioita, selittää materialisti johtuvan alkuperäisten kansojen lapsellisesta mielikuvituksesta: fyysillistä realismia nuo kansat kuitenkin ovat ajaneet takaa. Toisin taas arvostelee henkimaailman tutkija ja tuntija ja yleensä ihminen, joka syystä tai toisesta uskoo henkimaailman olemassaoloon ja todellisuuteen. Hän ei näe muinaisissa taruissa mitään onnistumattomia fyysillisten todellisuuksien selittämisiä, vaan mahtavan runollisia ja sattuvia kuvauksia ylifyysillisistä todellisuuksista. Vaikka Väinämöinen hänenkin silmissään on ollut elävä ihminen, on siihen nimeen ja sen ympäri punottuun taruun kätkeyty paljon, paljon muutakin kuin fyysillisen ihmisen elämänvaiheet. Saatammehan kysyä, kuten teimme „Kalevalan avaimessa”: minkätähden elävän ihmisen nimeen on kätkeyty aatteellisia asioita? Vastasin tähän edellämainitussa kirjassani, että nimi Väinämöinen, joka alkuaan kuvasti joitain jumalallisia ominaisuuksia, omistettiin elävälle sankarille, kun tämä oli Väinämöis-ominaisuuksien elähyttämä ja ikäänkuin ruumistuma. Toiselta puolen olisi nimi myös voinut siirtyä elävältä tietäjältä hänen personoimalleen aatteelle eli ihanteelle. Nähtävästi molemmat ratkaisut tavallaan ovat oikeita, siksi läheistä sukua toisilleen ovat Väinämöinen aatteenä ja Väinämöinen elävänä olentona.

Muuan ristiriita nimen käytössä pistää kuitenkin silmiin.

Kuinka Suomen kansa on Väinämöisessä saattanut kuvata kansallishaltiaansa, jos tämä kansallishaltia vasta joitakuita vuosisatoja sitten yhtyi kansansieluun? „Kalevalan avain” näet nimittää kansallishaltiaa Väinämöiseksi. Mutta tiedot Väinämöisestä ovat pakanalliselta ajalta, jota vastoin kansallishaltiaa on nyt kuvattu Kristuksen seuraajaksi. Vai oliko tuo haltiaolento tekemisissä muinaissuomalaisten kanssa, ennenkuin hänestä tuli Suomen kansan suojelusenkeli, sillä eihän Suomen heimolla silloin, kun se Väinämöisestä lauloi, ollut varsinaista deevaa? Ehkä muinaiset tietäjät ja runoilijat aavistivat ja ennustivat deevan tuloa ja kuvasivat häntä Väinämöiseksi?

Tämä näennäinen ristiriita selviää seuraavasta historiantakaisesta seikasta, jonka tässä näkemyksiini ja tutkimuksiini nojaten rohkenen esittää jonkinlaisena työhypoteesina, kunnes tietorikkaampi tuleva tutkimus sen joko kumoaa tai todistaa oikeaksi.

37.

Merkkillisin ilmiö Suomen suvun pitkässä historiassa on epäilemättä se individualiteetti, joka Kalevalassa on saanut osakseen nimen Väinämöinen. Tämä inhimillinen yksilö on seurannut Suomen suvun vaiheita atlantilaisilta ajoilta saakka, ja hänen sielunsa kehitys on ikäänkuin polttopisteeseen koonnut ja kerännyt Suomen kaikki henkiset voimat.

Emme tietystikään ymmärrä koko tätä seikkaa, ellemme edellytä, että jälleensyntyminen on elämän luonnollinen laki; jälleensyntyminen, joka antaa saman ihmissielun yhä uudelleen ja uudelleen — kuolemanjälkeisten välitilojen perästä — esiintyä maan päällä kuolevaisessa ruumiissa ja kerta kerralta kehittyä tiedossa, taidossa ja viisaudessa. Mutta kun reinkarnatsionin valossa katselemme elämän draamaa, silloin käsitämme, ettei inhimillinen elämä lopu ruumiin kuolemaan, koskei se ruumiin syntyessäkään ole alkuansa saanut, vaan että saman yksilön historiaa todella voi seurata läpi aikojen.

Niinpä siis Kalevalan Väinämöinen — kun myyttiä avattaessa käytetään inhimillis-historiallista avainta — kuvaa suomalaista tietäjäsielua, jonka monituhattavuotisesta kehityksestä katkonaisia piirteitä esiintuodaan. Ainotarussa Kalevala vie meidät siihen atlantilaisajan viimeiseen kauteen, jolloin uusi, arjalainen, rotu jo oli syntynyt ja jolloin sen sielulliset ominaisuudet jo alkoivat vanhaa värittää. Olen siitä puhunut „Kalevalan avaimessa” (38 luvussa „Väinämöinen ja Aino”), ja tarun mukaan Väinämöinen silloin jo oli vanha, viisas tietäjä. Hänen varhempi kehityksensä sattuu siis puhtaasti atlantilaisten ruumistusten aikana.

Jos historiallisesti tahtoisimme aikaa määritellä, voisimme luultavasti sanoa, että Ainotarun murrosaikaa on se kausi Suomen suvun kehityshistoriassa, jota tieteelliset tutkijat nimittävät sukumme „alkutilaksi”. Tämän alkutilan tunnusmerkki on siinä, että Suomen suku sielullisesti ja ruumiillisesti elää neljännen ja viidennen juurirodun keskivälillä, s.o. ettei voida tieteellisellä varmuudella päättää, kuuluuko Suomen suku atlantilaiseen rotuun (mongolilaisiin) vaiko arjalaiseen (indoeurooppalaisiin); itse asiassa se ei enää kuulunut atlantilaiseen, mutta ei vielä täydellisesti eurooppalaiseenkaan rotuun.

Väinämöinen on kuten sanottu yksilö, joka ammoisista ajoista saakka on seurannut mukana Suomen suvun vaiheissa ja kehityksessä, ja sentähden on luonnollista, että hänen ruumistuksiaan on sattunut joka myöhempänäkin aikakautena, siis yhtä hyvin „uraalisena” ja „suomalaisugrilaisena” kuin „permalaisena”, „volgalaisena” ja „kantasuomalaisena” aikakautena. Aikomukseni ei kuitenkaan ole tässä etsiä päivänvaloon kaikkia Väinämöisen eri inkarnatsioneja, vaikka Kalevalassa kyllä on viittauksia useampiin. Tyydyn muutamalla sanalla kuvaamaan erästä hänen ruumistustaan kantasuomalaisena aikakautena, koska silloin tapahtui hänen sielussaan se merkillinen herämys eli uudestasentyminen, jolla sittemmin on ollut niin sanomattoman laajakantoinen merkitys Suomen suvun historiassa.

38.

Tämä Väinämöisen kantasuomalainen inkarnatsioni sattui ennen Kristuksen syntymää, mutta jälkeen Buddhan kuoleman, siis viimeisinä vuosisatoina ennen meidän ajanlaskumme alkua.

Kun vanha tietäjä syntyy maailmaan „ottaakseen viimeisiä vihkimyksiään”, kuten termi kuuluu, ei hänen elämänsä — ainakaan sisäinen elämä — missään suhteessa ole arkipäiväistä elämää. Tavallista on sitä paitsi, että hänen ulkonainenkin elämänjuoksunsa muodostuu rikkaaksi ja monivaiheiseksi. Niin tapahtui Väinämöiselle kyseessäolevassa ruumistuksessaan. Tämä ruumistus jakautuu kahteen periodiin, joita eroittaa toisistaan suuri sisäinen herämys ja sitä seuraava päätös. Ensimmäisen periodin muodostavat Väinämöisen vaellusvuodet, toisen hänen opetus kautensa. Kalevalakin esittää Väinämöistä matkamiehenä:

Vaka vanha Väinämöinen,
Tietäjä iänikuinen
Oli teittensä ajaja,
Matkojensa mitteliä

Noilla Väinölän ahoilla,
Kalevalan kankahilla.

Väinämöisen matkat eivät kuitenkaan rajoittuneet „Kalevalan kankahiin”. Kauas kotoa hän vaelsi, vieraille maille, saaden syvästi kokea ja tuntea sitä koti-ikävä, jota Kalevala säikeissään kuvailee:

Parempi omalla maalla
Vetonenki virsun alta
Kuin on maalla vierahalla
Kultamaljasta metonen!

Matkoillaan Länsi-Europassa Väinämöinen tutustui Wothan-palvontaan ja keltiläiseen sivistykseen, sen pappisviisauteen, sen salamenoihin. Kulkiessaan idässä Mustanmeren rantamilla hän salaperäisessä Kolkhis-maassa nautti opetusta siinä olevassa mysteriokoulussa ja sai sisäistä tietoa Buddhan esiintymisestä ja opista. Samoin hän Kreikassa matkatessaan kuuli Orfeuksesta ja otti osaa orfilaisiin mysterioihin.

Väinämöisen kehitykselle olivat suurimmasta merkityksestä muutamat okkultiset kokemukset, jotka hän matkoillaan teki. Omassa maassaan hän kyllä oli tutustunut monenlaisiin henkiolentoihin — luonto varsinkin oli paljastanut hänelle tuhannenlaatuiset haltiansa, — mutta kotitahuvilla hän ei ollut tavannut niitä korkeita ja loistavia älyolentoja, jotka kansallishaltioina johtivat suurten joukkojen elämää. Tämä oli hänelle vierailta mailta saavutettu kokemus, ja se pani Väinämöisen syvästi miettimään. Hän mietti oman Suomen sukunsa kohtaloa ja luuli löytäneensä vastauksen druidein ja Kolkhiin ruhtinasmysterioista.

39.

Mitä Väinämöinen mietti ja tuumaili?

Näin hän itsekseen mietiskeli: „minun heimoni on elänyt läpi vuosituhansien. Se on nähnyt monen sivistyskauden nousevan ja laskevan. Kerrankin se oli saavuttanut korkean kulttuurin ja ulotti avarat rajansa auringon noususta sen laskuun. Rikas oli Perm, kuuluisa ja mahtava. Silloin heimollani oli ylevä haltiakkin johtajanaan. Mutta mennyt on aika, kadonnut on kansa komea. Aurinko on meiltä ryöstetty. Iloton on elämä Kalevalan kankahilla. Vaan miksi jätti haltia kansansa? Eikö kelvannut enää heimoni hänelle?”

Ja mietiskelyssään Väinämöinen näki syyn vanhan sivistyksen häviöön: „ei vastannut kansa haltiansa toivomuksia. Sen uroot eivät kyllin hartaasti etsineet syntyjä syviä, sen naiset eivät kasvattaneet nuorta kansaa kyllin ryhdikkäästi. Urosten mieli kääntyi maallisiin ja naiset heittäytyivät nuorten huvitteluihin. Ei ollut isänmaalla ystävää eikä kansalla kunnan rakastajaa.”

„Onko nyt aurinko ainiaksi menetetty, päivä pilvihin peittynyt?” jatkoi Väinämöinen mietiskelyään. „Eikö ole keinoa, millä mennyt onni voitettaisiin takaisin? . . . Onpa keino . . . Kansani on elinvoimainen, tuhansia vuosia heimoni vielä voi elää. Ei se saa hävitä elämän näyttämöltä jälkiä jättämättä. Vielä sen tulee jotakin luoda! Sitä varten tarvitaan vain joitakuuta uskollisia sieluja, jotka sen kehitystä tahtovat valvoa ja auttaa eteenpäin. Miksei niitä sieluja olisi? On niitä urhoja nytkin, on tietäjiä, on taitajia minunkin heimoni keskuudessa . . . Enkö minä itse ole niistä yksi? Enkö minä ensimmäisenä tahdo antautua kansaani palvelemaan? Enkö minä mysterioissa ole nähnyt, kuinka ruhtinaita ja johtajia luodaan? Enkö minä voisi kutsua takaisin kansani haltiaa?”

Väinämöinen haaveili siis Suomen heimon tulevaisuudesta ja teki tuon suuren, tuon ihmeellisen päätöksen: „tahdon uhrautua kansani puolesta!”

40.

Eikä hänen päätöksensä tuntunut hänestä yhtään oudolta. Ei se tuntunut äkinäiseltä päähänpistolta, vaan vanhalta, tutulta ystävältä. Oli kuin hän olisi löytänyt itsensä jälleen tuossa päätöksessä.

Ihmetellen tätä hän syventyi omaan menneisyyteensä, koettaen katseellaan tunkea kauas taaksepäin — kauemmas kuin koskaan ennen. Hänen henkensä silmä pysähtyi vihdoin ruumistukseen, jonka hän oli elänyt kaukaisessa muinaisuudessa, aikana, jolloin Suomen suku vielä oli yksi ja yhtenäinen (me nimitämme nyt sitä aikaa „uraalilaiseksi aikakaudeksi”). Hän oli silloin suuren ja mahtavan ruhtinaan poika ja veljiä hänellä oli yksitoista. Hänen isänsä oli viisas tietäjä, joka kasvatti poikansa ankarassa kurissa. Kansansa johtajia ja sukunsa päämiehiä hän heistä kasvatti, ja tuntiessaan kuolemansa lähestyvän hän kutsui poikansa koolle ja ilmoitti heille tahtonsa olevan, että jokainen heistä tulisi uuden suvun kantaisäksi.

„Olen jakanut teille maani ja kansani”, hän virkkoi, „ja tahtoni ja toivoni on, että kukin teistä on tyytyväinen omaan osaansa. Eläkää sovussa keskenänne, mutta hallitkaa kukin vapaasti omaa sukuaanne ja taloanne. Hallitkaa kansaanne viisaasti, että se voimakkaasti lisääntyy ja iloisena elää maan päällä. Laajalle tulee meidän heimomme silloin leviämään, ei enää yhtenäisenä sukuna, vaan kahtenatoista eri sukukuntana. Tulkoon jokainen niistä suureksi ja mahtavaksi, eläköön läpi vuosituhansien! Kun olette neuvon ja johdon tarpeessa, kysykää isältänne tuonelassa, sillä tahdon seurata teidän askelianne ja auttaa teitä vaikeuksissa. Muistakaa, että laskette pohjan ja perustan omallekin tulevaisuudellenne, sillä jos olette todellisia johtajia, ette heimoanne heitä. Uudelleen ja uudelleen pyydätte syntyä oman kansanne keskuuteen sitä kasvattaaksenne, sitä ohjataaksenne.”

Isä antoi jokaiselle siunauksensa, ja Väinämöinen näki itsensä suuren liikutuksen vallassa. Hän oli silloin nuori sankari, oli sodassa kunnostanut itsensä, tiesi kokemuksesta, mikä jalo hurmaus oli uskollisten seuralaisten johtamisessa. Isän sanat koskivat häneen syvästi. Hän tunsi olevansa valmis kaikkensa antamaan kyetäkseen täyttämään isänsä toivomuksen. Saada johtaa onneen ja viisauteen omaa kansaa — se oli ihanne, jonka puolesta kannatti elää. Kuin näyssä hän näki itsensä aina palaavan takaisin oman heimonsa luo, ja kyynelten vuotaessa silmistä hän teki mielessään pyhän lupauksen aina olla kansalleen uskollinen.

Muistellessaan tätä kaukaista menneisyyttä, hengen silmä kiinnitettynä silloiseen isäänsä, Väinämöinen tunsi sielunsa vapisevan palvovasta kunnioituksesta. „Suuri olit sinä, isämme, tietäjä iänikuinen, monihaaraisen sukumme todellinen kantaisä. Sinä tiesit silloin jo, miten haarautuisi Suomen heimo, miten jakautuisi Kalevan kansa, — sinä, todellinen Kalevamme, kansamme luoja ja haltia.” Ja Väinämöinen tunsi, kuinka tämä menneisyyden tieto teki hänen nykyisen päätöksensä lujaksi ja järkähtämättömäksi.

41.

Sanasta miestä. Matkoiltaan kotimaahansa palattuaan Väinämöinen ryhtyi mahdottomalta ja ylivoimaiselta näyttävään tehtäväänsä. Ensin hänen oli etsittävä kansansa keskuudesta kaksitoista uskollista sielua, kaksitoista suomalaista kumppania, jotka olivat valmiit syntymään ja kasvamaan hänen henkensä pojiksi. Sitten hänen oli vihittävä heidät kaikkeen tietoon, mikä hänellä oli Suomen suvun menneistä ja tulevista kohtaloista, ja opetettava heitä valmistumaan osanottajiksi tulevaisuuden työhön.

Ja Väinämöinen onnistui tehtävässään. Kaitsemus oli johdattanut hartaita sieluja syntymään suomalaisten keskuuteen, ja kun Väinämöinen lähti vaellusretkelleen, sielulliselle kosintaretkelleen, ei hänen kauvan tarvinnut hapuilla pimeässä. Sanan, soiton ja laulun voimalla hän väräytti sydämien kieliä, ja pian hänen ympärilleen kokoontui uskollinen joukko, joka nöyrällä kunnioituksella kuunteli hänen opetuksiaan. Niistä hän vähitellen valitsi itselleen kaksitoista uskollisinta, hartainta, antautuvinta.

Nyt seurasi näiden kahdentoista erikoisharjoittelu. Tehtyään kaikki erikseen ja yhdessä pyhän lupauksen palvella kansaansa uskollisesti läpi aikojen tuli heidän yhä uudistuvissa säännöllisissä salamenoissa harjaantua luopumaan hengessä ja teossa omasta itsestään voidakseen kokonaan antautua suuren tulevaisuuden valmistustyöhön. Näissä mystერიomietiskelyissä ja -harjoituksissa Väinämöinen käytti Mustanmeren ruhtinasmysterioita mallinaan.

Aika oli silloin toinen kuin nyt, eikä se, mikä silloin oli välttämätöntä, kävisi enää laatuun tänäpäivänä. Ihminen ei silloin voinut „ottaa vihkimyksiä” päivätajuisessa ruumiissaan, s.o. hän ei päässyt itsetietoiseen yhteyteen henkimaailman kanssa ollessaan fyysisessä päivätajuunnessaan, vaan hänen täytyi „langeta loveen” ja siirtyä karkean ruumiinsa ulkopuolelle. Alemmanlaatuinen loveen lankeeminen saattoi tapahtua tietäjän tai noidan omalla voimallakin, vaikka muinaisajan shamaanit mielellään käyttivät apulaisia siinäkin ja ainakin esim. noitarummun suomaa kiihoitusta. Mutta jos oli syvempään loveen langettava, jos toisin sanoen oli käytävä henkimaailman ylemmissä taivaissa ja kohdattava kasvoista kasvoihin korkeampia haltioita ja jumalia, silloin eivät yksilön omat voimat riittäneet. Silloin täytyi olla pyhästi harjaantunut ystäväpiiri, joka loitsuillaan mystერიomenoissa metsän pimennoissa luovutti oman tahtonsa, tarmonsä ja taitonsä loveenlankija-tietäjän käytettäväksi. Yksin sillä tavalla — jonkinlaisen „sijaissovituksen” välityksellä — olivat korkeimmat vihkimykset otettavissa.

Täten Väinämöinen suoritti neljä vihkimystä. Katkeamattomaksi oli käynyt liitto hänen ja kahdentoista opetuslapsensa välillä. Kun kuolema hänet kohtasi, oli hän jo kuullut jumalilta ja kertonut ystävilleen, että heidän ei enää tarvinnut erota. He olivat hengessä yhtä ja saivat kautta aikojen jatkaa työtänsä Suomen suvun nostamiseksi. Jolleivät yhtäikää syntyneet maan päälle, olisivat kuitenkin henkiolentoina toistensa seuralaisia ja auttajia. „Tuhannen vuoden perästä”, ennusti vanha Väinämöinen, „tulemme siirtymään näiltä asuinsijoilta meren yli toiseen maahan, pohjoisempaan maahan, jossa monien vaiheiden jälkeen Suomen suuruuden aika alkaa. Monet meistä kyllä jäävät meren eteläpuolelle ja itäpuolelle, mutta vaikka näennäisesti täten olemme erossa toisistamme — sillä kukin teistä saa omat joukot johtaakseen — liittää meidät kuitenkin luja ystävyyssemme ainiaksi yhteen.”

Näin Väinämöisen kantasuomalaisessa ruumistuksessa merkillisellä tavalla toistui sama näytelmä, mikä ennen uraalilaisena aikakautena oli esitetty Kalevan ja hänen poikiensa kesken.

42.

Merkille pantavin kohta Väinämöisen henkisessä kehityksessä oli nyt seuraava. Viimeisen vihkimyksensä jälkeen hänelle äkkiä avautui aavistamattomia näköaloja; hän näki edessään hämmöittäväen kehitys- ja työntekomahdollisuuden, joka hänet kokonaan hurmasi.

Hän näki nimittäin, että hänestä itsestään voisi sukeutua kansallishaltia. Yksi suuri ponnistus vielä, yksi vihkimys vielä, ja hän olisi vapaa kaikista inhimillisistä rajoituksista, vapaa nousemaan haltioiden ja jumalien tasolle ja tulemaan yhdeksi heistä. Oliko mahdollista Väinämöisen epäröidä? Eikö hänen syvästi taiteellinen sielunsa vetänyt häntä juuri niiden henkiolentojen lumottuun piiriin, joiden koko elämä kului kauneuden taikataidoissa ja viisäuden loitsulauluissa?

Jätettyään ruumiinsa kuvaamamme inkarnatsionin jälkeen hän sentähden antoi itsensä syntyä joitakuita kertoja perätysten maan päälle valmistautuaksensa mestarivihkimykseen niin pian kuin mahdollista. Viimeisessä maallisessa ruumistuksessaan hän johti joukkoja Suomenniemelle, järjesti heidän elämänsä uudessa kotimaassa ja painoi syvästi kaikkien seuralaistensa mieleen, että pian oli palaava takaisin kansansa onnea luomaan. Kun joitakuita aikoja myöhemmin kristinusko tuotiin maahan suomalaisten keskuuteen, muodostui kansan suussa legenda Väinämöisestä, joka surumielisenä väistyi Kristuksen tieltä, mutta kuitenkin lupasi vielä kerran tulla omaistensa luo. Kansa säilytti sydämessään Väinämöisen lupauksen, vaikkei aavistanutkaan, missä muodossa „tietäjä iänikuinen” aikoi lupauksensa täyttää.

Mutta entisestä ihmisestä, Väinämöisestä, tuli korkea ja ihana enkeliolento. Olen jo edellä kertonut, kuinka Väinämöinen deevaksi vihkiytyneenä joutui kosketukseen Kristuksen jumalallisen personallisuuden kanssa ja omaksuen Kristuksen kokonaan otti hänen oppinsa vastaisen työnsä ojennusnuoraksi. Olen myös kertonut, kuinka Väinämöinen ajan täytyessä laskeutui taivaisesta kodistaan ja otti asuntonsa Suomen kansallisauraan, yhtyi Suomen kansan sieluun, sen kansan, jota hän ihmisenä oli ylinnä kaiken rakastanut ja jota hän nyt jumalana tahtoi palvella ja auttaa.¹⁾

PEKKA ERVAST

(Ruusu-Risti 1921 Elokuu N:o 6, s. 335-345)

¹⁾ Täten on tarkkaavalle lukijalle selvinnyt nimenkäyttöjen näennäinen ristiriita. Väinämöinen oli suurimman suomalaisen tietäjän nimi – ehkä monessakin ruumistuksessa. Väinämöinen on täysin pätevistä syistä myöskin kansallishaltiamme nimenä, ja vihdoin Väinämöiseksi on muinaisessa mytologiassa määrättyä jumalolentoa ja määrättyjä henkisiä voimia nimitetty. Väinämöinen on mytologisena nimenä vanhempi, ja sankarinimenä myöhemmin käytetty. (Niinhän kristikunnassakin lapsia ristitään Mikaeliksi, Gabrieliksi j.n.e., vaikka nimet alkuaan ovat enkelinimityksiä.) Mutta vaikka nimeä Väinämöinen on käytetty monessa eri merkityksessä, on joka tapauksessa huomattavissa sisäinen yhtäläisyys ja verrannollisuus aatteiden, jumalien ja ihmisten välillä, joille nimi on omistettu.